

Aarsberetning

Beretning om oldsagsamlingens virksomhed i 1876.

Oldsagsamlingen har i 1876 haft en Elvæxt af 172 nr.

(katal. nr. 1625—1806), 1 fra steinalderen, 1 fra
for
bronsæalderen, 14 i 12 fund fra ældre jernalder, 102 i
46 fund fra yngre jernalder, 12 fra middelalderen og 33
fra tiden efter reformationen og fra nyere tid. 104 nr.
sind

oldsagsamlingen

ere indkomne, og som sædvan-
ligt er medbragte i kvartal i
Adresserisen. Af de sager, der ere yngre end reforma-
tionen, er den allerstørste del indkommet ved gaver. En
stor del af de indkomne sager ere indsendte paa sto-
derne selv af samlingens bestyrer, fortrinlig paa en i

ved
sammen med understøttelse af selskabet foretog reise
gjennem Nordalene. Hr. adjunkt K. Loerius, der ligeledes
med understøttelse af selskabet foretog en reise gennem
Opdal og en del af Nordalene, bragte fra den et ud-
bytte af 27 nr. De jeg havde i underretning om, at der
i Rennebu var gjort nogle vigtigere fund, og jeg havde
grund til at frygte for, at hvis ikke samlingen strax sik-
rede sig dem, vilde de komme i hænderne paa opkjøbere,

formakede jeg hr. kjøbm. F. B. Beck, der tidligere har
været medlem af selskabet, at foretage
en reise derpaa, hvis omkostninger ere bestridte af sam-
lingens annuum; skjønt det ikke er af et så fundene al-
lerede tidligere var erhvervet af en antikvitetshandler,
bragte dog denne reise et særdeles godt udbytte både
af oldsager og af verdifulde oplysninger.

K. Rygh.

At *Chrysomela polita* Lin. fandt jeg i Exemplar i Rissen, krybende over Vejen.

Chrysomela stephyllae. Orkedalen og Stadsbyrden, Almindelig under **Aarsberetning** over Veje.

Genioctena parvula, ved Thronung, temmelig almindelig paa Hæg; jeg traf den ogsaa i Orkedalen.

Gastrophysa viridula temmelig almindelig ved Thronhjem o. s. B. 84.

Phyllodecta vulgarissima ^{for} den, Almindelig ved Thronhjem paa Siljer (Salices).

Phyllodecta vittifera, Endnu hyppigere end den forrige; ligesa i Orkedalen.

Hydrophilus **negnilmszgsblo** Ved Thronhjem, ikke sjelden.

Chytara quadrinotata Lin. Paa enkelte Localiteter i Mængde, saasom ved Thronhjem (Christiansen) paa Corylus, i Orkedalen paa Sorbus; jeg har fundet den i Label af mange Aar paa et ^{der} samme Sted, ellers sjelden.

Halyria 14punctata; temmelig almindelig paa Rogn.

Halyria bipunctata meget almindelig ovsalt.

Coccinella septempunctata; langt mindre almindelig.

Scymnus nigricans Gyll. Thronhjem?

K. R. v. G. p.

Thronhjem, Februar 1877.

V. Storm.

Beretning om oldsagsamlingens virksomhed i 1876.

Oldsagsamlingen har i 1876 havt en tilvæxt af 172 nr. (katal. nr. 1635—1806), deraf 7 fra stenalderen, 1 fra broncealderen, 14 i 12 fund fra ældre jernalder, 101 i 46 fund fra yngre jernalder, 12 fra middelalderen og 33 fra tiden efter reformationen og fra ubestemt tid. 104 nr. ere indkomne som gaver, over hvilke der som sedvanligt er offentliggjort en fortegnelse for hvert kvartal i Adresseavisen. Af de sager, der ere yngre end reformationen, er den allerstørste del indkommet ved gaver. En stor del af de indkomne sager ere indsamlede paa stederne selv af samlingens bestyrer, fornemmelig paa en i sommer med understøttelse af selskabet foretagen reise gennem Namdalen. Hr. adjunkt K. Lossius, der ligeledes med understøttelse af selskabet foretog en reise gennem Opdal og en del af Nordmøre, hjembragte fra den et udbytte af 27 nr. Da jeg havde faaet underretning om, at der i Rennebu var gjort nogle vigtigere fund, og jeg havde grund til at frygte for, at hvis ikke samlingen strax sikrede sig dem, vilde de komme i hænderne paa opkjøbere, formaaede jeg hr. kjøbm. F. B. Buck, der tidligere har været mellemmand ved flere erhvervelser, til at foretage en reise derop, hvis omkostninger ere bestridte af samlingens annuum; skjønt det viste sig, at et af fundene allerede tidligere var erhvervet af en antikvitetshandler, bragte dog denne reise et særdeles godt udbytte baade af oldsager og af verdifulde oplysninger.

Blandt tilveksten af sager fra stenalderen maa fremhæves en ny samling af flintrester fra det i 1875 opdagede flintverksted paa Urda i Flatanger (Vidsk. selsk. skr. 1875 s. 95). Ved mit besøg paa stedet isommer erhvervede jeg et par hundrede stykker, der vare opsamlede af gjætergutter om vaaren, efterat snesmeltningen og regnet havde skyllet en del af sanden bort. Blandt disse er der flere, som ere noget større end de ifjor indkomne; den største del bestaar imidlertid ogsaa nu af knolde og affald; af tildannede redskaber findes kun nogle pilespidser, dels tvereggede, dels smale med tresidet tversnit. Stedet, hvor disse fund ere gjorte, har en beskaffenhed, der minder om adskillige andre lokaliteter, hvor der er fundet levninger fra stenalderens folk; det er ryggen af en maadelig høi aas, der paa den ene side skraaner ned mod Bølefjorden, paa den anden side mod et lidet vand; i hellingen mod dette, lige nedenfor den strækning, hvor flintresterne ere fundne, ligger de i hr. Undsets ovenfor citerede indberetning nævnte smaa aflange grave. Forholdene tillod mig ikke at foretage nogen undersøgelse af disse. Derimod foretog jeg tidligere paa sommeren en udgravning af en samling lignende grave paa Skaanes i Indhered. Der opdagedes heller ikke her noget andet af interesse end kullag dybt nede i jorden under forhøiningen; men ogsaa derved styrkes den antagelse, at disse forhøininger ere gravsteder, hvilket ikke synes at modbevises ved, at kullaget istedetfor under forhøiningen undertiden findes under gruben ved siden af.

Størstedelen af det felt paa Urdaubrekken, paa hvilket flintresterne forekomme, er endnu overgroet med lyngtørv, saa at det kun er paa de enkelte bare flekker, at fundene ere gjorte. Det store antal af flintstykker, som ere komne frem i et par somre, maa derfor synes at vidne om, at der her er foregaaet en meget betydelig tilvirk-

ning af redskaber og forbrugt meget materiale. Det ligger derfor nær at formode, at raamaterialet ikke kan være bleven ført meget langveis fra, og at der ogsaa nogetsteds i nærheden heraf ved fortsat efterforskning vil opdages forekomst af flint i raa tilstand, ligesom det allerede tidligere er bevist, at den forekommer paa enkelte steder i det sydligere Norge (jf. Aarsberet. fra For. til Fortidsminders Bevaring 1874 s. 180 ff.). Paa et andet sted i det nordenfjeldske, i Budviken ved Gulosen, synes det nu at være godtgjort, at der forekommer naturlig flint. Efter flere beretninger skal der nemlig her i lang tid jevnlig i stranden været fundet klumper af større og mindre omfang. Ved et besøg paa stedet ihøst kunde der kun findes frem et par stykker af en liden næves størrelse, for størstedelen overtrukne med kalkskorpe, hvilke jeg har overleveret til selskabets mineralsamling. Jeg har imidlertid af et par mænd faaet et løfte om, at de til vaaren ville tage vare paa de stykker, som maatte findes, og indsende dem til selskabet. Ogsaa ved den ligeoverfor liggende kyst af Byneset skal der være fundet endog meget store klumper. I forbindelse dermed fortjener det at merkes, at der paa begge sider af Gulosen er fundet smaa øxer af flint, der i sin masse synes at være af samme slags som klumperne fra Budviken (Skjefstad i Leinstranden, saml. nr. 1480, og Halsen paa Gjeitestranden, nr. 1700, den sidste inkommen iaar).

Af den øvrige tilvekt fremhæves 2 næsten lige spydspidser af flint af en noget sjeldnere, kort og bred form, den ene fra Hojem paa Frosta, den anden fra Stavne i Rennebu. Af arktiske stenalderssager er intet exemplar indkommet i det forløbne aar.

Fra bronzealderen er kun indkommet en liden celt fra Gunnesøi (Gautnesøi) i Rennebu. Dette fund har

imidlertid været af stor vigtighed, fordi det har ledet til, at det ved undersøgelser paa stedet er bragt til vished, at den hører til et større bronzealders fund, der indkom til samlingen for omtrent 20 aar siden (nr. 251—258, beskrevet med tegninger i „Aarsberetn.“ 1857), men om hvis findested der ingen anden oplysning hævdes, end at det var fundet et sted i Rennebu. Det er et af de største fund fra bronzealderen, som ere gjorte her i landet, og bestaar af 2 celter, et hovedsmykke med opstaaende spiraler, der imidlertid er afbrækket og ufuldstændigt, en naal af eiendommelig form med langt tverstykke, en spydspids, en stangknap (?), en stor naagl og et brudstykke, alt af bronze. Det hele er fundet under pløining i en bakke, og da der ikke haves oplysning om, at der paa stedet er iagttaget tegn til begravelse, maa det regnes for at være et af de fra denne tidsalder saa almindelige markfund.

Frå ældre jernalder er kun indkommet enkeltvis fundne gjenstande, naar undtages et fund af vaaben fra Hereim i Rennebu (nr. 1774—76), bestaaende af et tveegget sverd, en tveegget spydspids og en spydspids med agnorer, begge med fal. Det er mærkeligt som eksempel paa den især i den ældre, sjeldnere i den yngre jernalder forekommende skik, at gravgodset forsætlig ødelagdes, førend det nedlagdes, rimeligvis med det samme det saaledes op af det nedbrændte baal og metallet endnu var halvt glødende. Sverdklingen er saaledes først bøiet og dernæst tvært afhugget paa 2 steder, spydspidserne ligledes bøiede og den tveeggede hugget i 2 stykker; derhos ere falene paa dem begge fladhamrede, og af agnorerne paa den mindre den ene banket ind til bladet, den anden halvt afbrukken. Fundet er gjort i en stenhaug

sammen med kul; skjønt der ikke blev iagttaget ben, er det dog afgjort, at liget har været brændt.

Fra Revset i Støren er indkommet en bøilespende af bronze (nr. 1645) fra den ældre jernalders sidste tid, fra hvilken periode der kun kjendes faa karakteristiske fund fra det nordenfjeldske. Den er saa overensstemmende med en ved Bjällsta i Medelpad funden (Sv. Forn. 440, jf. Ant. Tidskr. f. Sverige 2, 246), at den kunde være støbt i samme form. Der er endnu ikke foretaget nærmere undersøgelser paa findestedet, og haugen skal ikke være fuldstændig udgraven.

Ovale beltestene af kvarts ere temmelig hyppige fund fra ældre jernalder, en naturlig følge af, at de ogsaa kunne forekomme som markfund, hvilket kun undtagelsesvis kan være tilfældet med gjenstande af metal. Af saadanne er iaar indkommet 3: fra Rise i Opdal, Nes i Verdalen, Fosnes i Fosnes pgd. i Namdalen; desuden ere 2 andre fund blevne bekjendte: Kvegjerdet i Strinden (antagelig tabt) og Selbu (i en privatmands eie). Da der saaledes nu kjendes adskillig flere, end der er nævnt af Nicolay-sen („Register“ etc. i tillæg til Aarsberetn. for 1875), hid-sætter jeg en fortegnelse over de indtil udgangen af 1876 bekjendte fund af beltestene fra Throndhjems stift:

- Gryten, Sæterbø (C. 6791).
- Kvernnes, Vebenstad (C. 3437), Bremsnes (T. 496).
- Sundalen, ukj. st. (C. 1785), Romfog (C. 6586).
- Stangvik, Rød (C. 5409).
- Hevne, Selnes 3 (tabte).
- Ørlandet, Ophaug (tabt?).
- Aafjorden, Løvøen (maaske tabt).
- Bjørnør, Gutelsvik (T. 1127), Mo (T. 1215).
- Byneset, Gaustad (T. 1519).
- Selbu, Kongsholmen (T. 1228) ukj. sted (privat eie).
- Rennebu, Gorset (T. 945).

Opdal, Rise 4 (C. 5253. 5254, T. 1613. 1716).

Strinden, Kvegjerdet (antagelig tabt).¹⁾

Verdalen, Halleim (T. 594), Nes (T. 1685).

Inderøen, Vikan (tabt).

Fosnes, Aarnes (antagelig tabt²⁾), Fosnes (T. 1701).

Der kjendes altsaa i det hele 27 i Throndhjems stift fundne beltestene. Fra Tromsø stift er kun 1 fund bekendt. Antallet fra det hele land kan regnes til omtrent 100 (jf. Nicolaysen, l. c.). Disse stene have som bekendt en rundt om gaaende fære, i hvilken der har været anbragt et baand af jern eller bronze; af de i vor samling bevarede er kun 1 (Halleim) endnu forsynet med jernbaand. Den tabte fra Ørlandet skal have havt et baand af bronze, den ene fra Hevne et baand af jern.

Fra myntsamlingen er overdraget en guldrakteat fra ukjendt sted paa Inderøen (Atlas f. Nord. Oldk. tab. IX nr. 185); denne og 3 i det store fund paa nedre Daleim i Sparbuen (Aarsberetn. 1868 s. 120) samt 7 ensartede, der skulle være fundne ved Melhus (N. Fornl. 588), ere de eneste af denne art, der ere fundne nordenfjelds.

Ogsaa iaar bestaar den aller største del af tilvexten af levninger fra den yngre jernalder, og det er ogsaa kun fra denne periode, at der er indkommet større samlede fund. Som de vigtigste af disse maa nævnes en række af fund fra hauge paa Thorgaardssletten i Tilder sogn til Klebbu. Paa denne slette, der danner en ikke meget bred hals mellem Ustmyrens plateau og det fjeld, der adskiller Nidelvens dal fra Guldalen, som til den ene side helder ned mod Sjetnemyrene og Tilder

¹⁾ Den i den trykte katalog over vor samling opførte no. 8 fra Throndhjem tør neppe regnes til denne classe af oldsager; den er heller ikke af kvarts.

²⁾ Undsets reiseberetning for 1873 i selskabets archiv.

kirke, paa den anden side mod Gulelven, synes der tidligere at have ligget ualmindelige store, næsten sammenhængende gravpladse, og det synes at være et af de tilfælde, hvori man ikke tilstrækkelig kan forklare antallet af haugé af den lange tid, hvori stedet kan have tjent til gravfelt for de i nærheden liggende gaarde, men nødes til at tro, at der har været en fælles gravplads for en hel bygd eller ialfald for en større grend. Dertil maa dette strøg ogsaa have været særlig indbydende paa grund af den frie beliggenhed og den ualmindelig vide udsigt over de omliggende bygder. Af den oprindelige store mængde gravhaugé er der dog nu kun levninger tilbage, aabenbart fordi der i senere aarhundreder er foregaaet en betydelig oprydning af før udyrket land. I oldtiden har der vistnok i det høieste været 3 gaarde paa sletten, Haugen, Jesmo og Kvenil¹⁾; nu ere begge de sidste delte i to og til dem er kommen Thorgaard, ligeledes i to brug. Paa den ydre del, nemlig paa Kvenils grund, er der derfor nu kun enkelte haugé tilbage, tildels allerede meget udjevnedé ved dyrkning. Et lidet stykke, der ikke er

¹⁾ Disse existerede ialfald i middelalderen, idet de nævnes i Aslak Bolts jordebog: *Haugr*, *Thjesmór* (den almindelige skrivemaade, Gjesmo, er saaledes ugrundet) og *Hvinandi*; Thorgaard er derimod vistnok en udpartet del af en af de andre (af garðr i bet: særskilt brug paa en gaard). *Hvinandi* maa afledes af *hvina*, hvine, og vistnok forklares af den vindhaarde beliggenhed. Anvendelsen af et aktivt participium som stedsnavn i et saadant betydningsforhold er vistnok usedvanlig, men dog ikke uden analogi; saaledes nævnes Dipl. Norv. 1, 241 Dynjandi (alt suðr mote Dynjenda), et sted, der maa have ligget ved det øverste af Akerselven, som det sydlige grænsemerke for Maridalen. Jf. ogsaa det af Munch (Beskr. s. 44) anførte Hlægjandi om en grend ved Sarpborg. Med hensyn til overgangen til den nuværende form Kvenil kunde henvises til folkesprogets *kvinall* ved siden af *kvinen*, hvinende (I. Aasens ordbog).

bleven opryddet, men endnu er bevoxet med smaaskov, er imidlertid endnu aldeles bedækket med haage, og landeveien fra Heimdal til Klebbu sees paa en lang strækning et være lagt paa en sammenhængende række af gravhaage, hvorfor den ogsaa ligger meget høiere end engene paa begge sider. I den indre del har der holdt sig flere haage til den nyere tid, hvorfor der ogsaa der vides at være gjort flere gravfund i de senere aar. I 1858, da flere røser bleve udkjørte for at anvendes til veigras, fandtes der saaledes en samling perler af mosaikglas (T. 553) sammen med forkomne brudstykker af jernvåaben, antagelig paa Haugens grund, og paa Thorgaard levninger af en kjedel af bronze og en guldring, begge tabte, det eneste fra dette strøg bekjendte fund, der synes at have tilhørt ældre jernalder. Nogle aar senere indkom der til samlingen (nr. 623—28) fra en gravhaug paa Haugen nogle pileodder, en kniv, klinknagler m. m. I vaar gjordes der under en omlægning af veien ved gennemskjæring af en jordbakke først et fund af nogle jernsager (tre egget spydspids, mundbid og øxeblad, T. 1656—58), siden et stykke derfra et andet af et jernskab, en liden ringformet sølvbarre og 8 kufiske mynter, hele og i brudstykker. Af disse mynter, der velvillig ere blevne bestemte af hr. prof. J. P. Broch, er den ældste slagen aar 96 e. H. (714—15 e. Chr.), den yngste 248 e. H. (862—63 e. Chr.); der er altsaa den samme store forskjel mellem de enkelte mynters prægningstid, som er saa almindelig ved samlede fund af kufiske mynter¹⁾. Dette fund er af meget stor

¹⁾ I selskabets myntsamling findes følgende andre fund af kufiske mynter: 1) en fra Vitsø i Hevne, antagelig fra det 10de aarh., funden sammen med angelsachsiske af Ethelred og tyske af Otto (den 3die?); 2) en antagelig abassidisk mynt fra 833—42 e. C., funden paa Strinden eller i Stjerdalen; 3) en abassidisk fra 775—85, funden for længe siden i Verdalen, og indsendt sammen med

vigtighed, fordi det er et af de meget faa her fra landet, hvori fund af mynter sammen med oldsagerne giver en støtte for tidsbestemmelsen, og det vilde have havt endnu større betydning, hvis de ledsagende oldsager havde været talrigere og af mere karakteristisk beskaffenhed. Imidlertid kan det alligevel komme til at blive en væsentlig veiledning ved tidsbestemmelsen af de paa denne gravplads gjorte fund overhovedet, hvis det ved fortsatte undersøgelser maatte bekræftes, hvad der paa grund af det almindelige forhold paa lignende terrain synes rimeligt, at gravhaugene paa den ydre del af sletten ere de ældste, og de gravgrupper, som ligge nærmere op mod fjeldet de yngste. Da nu mynterne ikke kunne være nedlagte før 900, men snarere noget senere, saa er ogsaa den ovenfor liggende gruppe af hauge paa Haugens grund, som senere ud paa sommeren blev undersøgt, sandsynligvis ikke ældre end fra det 10de aarhundrede. Dette be- styrkes ogsaa ved et fund, som gjordes i en haug i den nævnte gruppe, hvori der foruden brudstykker af 2 eneggede sverd af jern tillige fandtes et lidet stykke af en

den 4) en ulæselig funden flere mile derfra mod vest paa søkan- ten, samt 5) en abassidisk fra 796—802 fra ukjendt sted, des- uden opbevares i samlingen 6) fra ukjendt sted en i det nordlige Persien, 767—68 e. C. slagen mynt, og endelig 7) blev der i 1813 paa Vernes kirkegaard i Stjørdalen fundet en sassanidisk mynt fra 944—45 (Klüvers Mindesm. s. 50). I universitetets mynt- samling haves en kufisk mynt, funden paa Kaldal i Beitstaden sammen med en mængde angelsachsiske, tyske og frankiske. Fra det øvrige land kjendes saadanne fund fra: Ski i Kraakstad (Aarsb. 1875, 218), Theisen i Aker (N. Fornl. 42), Hoen i Eker (Fornl. 162), Haugen i Hedrum (Aarsb. 1870, 81), Hvideberg i Holt (Aarsb. 1869, 92), Kroken i Fjære (Fornl. 246), Sekse i Ul- lensvang (Aarsb. 1866, 70), Fiskaas i Vanølvén (Aarsb. 1866, 77). Derhos haves der i universitetets samling nogle, hvis findested er ukjendt.

sølvbarre i form af en firesidet ten, en form der hyppig forekommer sammen med kufiske mynter. Ved den senere af foreningen til fortidsminders bevaring foretagne undersøgelse af de fleste endnu levnedede gravhaug paa Haugen fremkom flere gravfund, der samtlige af den throndhjemske filialafdelings direktion ere skjænkede til oldsagsamlingen. Blandt disse kan fremhæves et større fund, der ved udelukkende at bestaa af smykker og redskaber for kvindeligt arbeide og ved fuldstændig mangel paa vaaben synes at tyde paa, at en kvinde var begravet i haugen; det indeholdt blandt andet et par af de temmelig sjelden forekommende brakteatformede, runde hængesmykker af bronze, og en af de kageformede klumper af glas, om hvilke man formoder, at de have været brugte til at glatte sømme; den var imidlertid sprængt i mange slykker af ilden, og hele fundet bar overhovedet vidnesbyrd om, at alle gjenstande havde været lagte paa baalet og siden vare blevne opsamlede tilligemed de levnedede benstykker og en del af kullet. I det hele har ligbrand været anvendt ved alle de begravelser paa Thorgaardsløtten, ved hvilke der har været anledning til at indhente oplysning om de anvendte gravskikke. — Overhovedet synes begravelser af ubrændt lig fra yngre jernalder, ligesom de jo i det hele land ere forholdsvis sjældnere, kun som rene undtagelser at forekomme i de indre egne omkring Throndhjemsfjorden, medens de ere noget hyppigere i kystbygderne og i Namdalen. En saadan undtagelse findes ogsaa imellem tilveksten iaar i et fund fra øvre Daleim i Sparbuen af et par enkelte skaalspender, et sigdblade og et knivblade af jern tilligemed taalelig vel bevarede dele af et kranium. Fundet laa under en samling stene uden egentligt gravkammer.

Fra Re i Stjørdalen er indkommet et større fund, der foruden brudstykker af jern og træ og flere beslag-

stykker af bronze og sølv indeholder en stor samling glasperler, 87 i tal, af meget ringere størrelse end almindelig og et par enkelte skaalspender; dertil kommer desuden nogle stykker af en kjede af broncetraad og af en snor af lintraad, der er festet til en stump af kjeden og derfor antagelig har hørt sammen med denne. Sandsynligvis har kjeden og snoren tjent til at forbinde de 2 spender, hvilket ogsaa bestyrkes ved, at den ene ende af kjeden er belagt med jernrust formodentlig af spendernes jernnaale. Der er ogsaa før fundet spor saavel af bronzekjedder som af snore i forbindelse med skaalspender paa en saadan maade, at de maa antages at have været festede til disses naale, saaledes i et fund fra Aamot (Aarsb. 1875 s. 59), fra Bodø (Fornl. s. 685) og fra Huseby i Aasen (selskabets samling nr. 774); forsaavidt der har været brugt snore af traad er det imidlertid rimeligt, at der kun undtagelsesvis kan være bevaret levninger deraf, da jo i regelen ikke engang jernnaalene paa spenderne findes levnede. Det kunde ligge nær at formode, at glasperler og andre hængesmykker, som findes sammen med skaalspenderne, kunne have været anbragte paa denne snor paa en lignende maade, som det sees paa de liflandske fund.

Da jeg havde faaet underretning om, at der i et gruslag under et stort klippestykke paa Forbord i Strinden var fundet en spydspids af jern tilligemed ben under omstændigheder, som havde vakt opmærksomhed paa stedet, reiste jeg derind for at foretage en fuldstændig undersøgelse. Findestedet laa oppe paa en lav aas vestenfor gaardene lige ved siden af bygdeveien, der gaar under en høi og meget brat fjeldside, hvorfra der i sin tid er gaaet ned stenskred, som have bedækket hele stykket mellem fjeldet og veien med stene og klippestykker, hvoraf enkelte ere overordentlig store. Til dette sted er

der knyttet et bygdesagn, som beretter, at „en ridder“ engang havde redet efter denne vei, netop som et skred gik ned fra fjeldet, og med sin hest var bleven begravet under en af de største stene. Da nu grustaget iaar var begyndt at komme ind under kanten af en af stenene, og man derved fandt først endel hesteben, dernæst den omtalte spydspids, var det naturligt, at man mindedes det halvt glemte sagn og satte fundet i forbindelse dermed. Klippestykket, som har et afrundet firkantet omrids er 10—12' i tvermaal og paa den ene side indtil 4' høit. Jeg lod først grave ind under det fra grustaget af, saa længe som det med tryghed kunde ske, og fik derpaa ved at bruge tømmerstokke som vægtstænger stenen til at glide ned i det opgravne hul, hvorved det lykkedes at undersøge den største del af det øvrige rum, som havde været bedækket af den. Der fandtes først fremdeles en hel del hesteben, saa at der ikke syntes at mangle meget i skelettet, skjønt benene vare meget optærede. Blandt de inderste af hestebenene fandtes ogsaa dele af kraniet af et menneske, og skelettet kunde siden følges videre indover; føddernes ben fandtes nær den anden kant af stenen. Skelettet laa med udsprængte ben, idet disse vare adskilte ved en mindre sten, der laa under den store og var trykt ned i jorden af denne. Ved midten af det menneskelige skelet fandtes desuden en anden spydspids og ved fødderne et fyrstaal. Alle benene laa umiddelbart under stenen, der var næsten jevn paa undersiden, uden noget mellemliggende jordlag. Heller ikke fandtes der noget forresten, som kunde tyde paa, at der havde været et gravsted, som senere kunde være blevet dækket af den nedfaldne sten. Der er saaledes neppe nogen anledning til at drage i tvivl, at den begivenhed, som sagnet fortæller om, er foregaaet paa stedet, og at det er benene af den ved skredet knuste

mand, som gjenfandtes. De fundne oldsager have former, som ere almindelige i yngre jernalder; spydene ere tveeggede med fladt blad og fal, fyrstaalet har som almindeligt tilbagebøiede ender, der midt over hovedstykket ere oprullede i spiraler. Det maa saaledes antages, at de gjenfundne levninger skrive sig fra hedendommen, og det gjorte fund er saaledes et mærkeligt eksempel paa, at et bygdesagn har kunnet leve i mindet i en tid af mindst 900 aar. (Saml. nr. 1686. 1744—45).

Blandt redskaber, der forekomme i fund fra yngre jernalder, er der et slags, om hvis bestemmelse og brug det hidtil ikke har været muligt at komme til nogen klarhed, skjønt de efter fundenes antal at dømme maa have været i temmelig almindelig brug. Herved sigtes til de saakaldte bøileformede redskaber af jern, bestaaende af en oval ring, enten helt dannet af en rund ten eller paa den ene side af en noget bøiet plade og forresten af en ten; i denne hænger der et antal større ringe og i disse i regelen igjen lignende mindre, og derhos er der anbragt paa den en krog til at hænge den paa en anden gjenstand, (afb. „Aarsberetn.“ 1867 fig. 34 og 1873 fig. 21), en fal til at anbringe den paa et træskaff (afb. „Aarsberetn.“ 1867 fig. 39) eller undtagelsesvis en længere lænke (jf. „Aarsberetn.“ 1871 s. 79 og fig. 21).

Disse redskaber ere udelukkende fundne i Norge. Det samme er tilfælde med en anden art redskaber, der forekommer sjeldnere, men i regelen i forbindelse med et af den første klasse, især de med fal forsynede bøiler, og hvis brug, skjønt den er ligesaa uforklaret, derfor maa antages at have staaet i i forbindelse med de førstes; disse redskaber bestaa af en fal til indsættelse af skaff, til hvilken der ved en enkelt mindre ring eller en kjæde af flere ringe er fæstet en krog, for det meste en enkelt, men undtagelsesvis ogsaa en dobbeltkrog. Begge disse

arter redskaber findes, naar de forekomme i samlede fund, oftest i store fund af vaaben og redskaber af jern, hvori- mod de sjelden ere fundne med de ellers i den yngre jern- alder saa hyppige spender af bronze eller med andre smyk- kesager. Det kunde være af betydning at lægge merke til, at de ikke synes at forekomme saa hyppigt i forbin- delse med nogen anden gjenstand som med bidselmund- bid, ofte ogsaa i forening med stigbøiler og remspender til seletøi. Da den gruppering af disse oldsagtyper, som er leveret i Nicolaysens nylig udkomne Register til Nor- ske Fornlevninger og Aarsberetningerne (s. 53), forekom- mer mig mindre rigtig, idet jeg ikke kan finde den ad- skillelse tilstrækkelig grundet, som der er opstillet mel- lem „ovale bøiler med vedhængende løs krog og flere rader ringe“ og „en fal til skaft med en ring, hvori hæn- ger 3 lignende“¹⁾, og desuden den anden af mig nævnte type, fale med krog, ikke er udskilt i en egen gruppe, giver jeg nedenfor en oversigt over bekendte fund af begge klasser, hvorved dog maa bemerkes, at et par til- fælde ere noget tvivlsomme, fordi de foreliggende beskre- velse ikke ere tilstrækkelig tydelige. Henvisninger til kildestederne ere udeladte ved de fund, som ere nævnte af Nicolaysen, l. c.

I. Redskaber bestaaende af en bøile eller

¹⁾ At disse to typer ikke bør ansees for væsentlig forskellige, viser sig bl. a. af: 1. at falene ikke altid ere befæstede til ovale «ringe», men ogsaa ofte til bøiler af samme form som de, der ere forsynede med krog, endog med plade paa den ene side (ex. nr. 73 i første række nedenfor, Frosta, og nr. 77, T. 171), 2: at der paa falredskaberne ikke altid netop hænger 3 ringe i bøilen (saa- ledes 4 ringe paa nr. 76, Overhalven, og nr. 73, Frosta, og 5 paa nr. 13, Faaberg), og at der desuden ogsaa paa dem forekommer en dobbelt rad ringe (nr. 73, Frosta), 3: at baade bøiler med krog og bøiler med fale forekomme sammen med den anden art redska- ber, fale med krog.

oval ring, hvori hænger en enkelt eller en dobbeltrad mindre ringe, og som derhos ere forsynede med en krog, en fal eller en lænke med krog til befæstelse:

1. Rakkestad, Gjuleim(?). — 2. Kraakstad, Møgenes (krog), Aarsb. 1871, 87. — 3. Fet, Nordby (krog?). — 4. Ullensaker, Berg (fal, sammen med nr. 1 i 2den række). — 5. Hof pgd., Hedemarken. — 6. Stange, Ottestad (fal?). — 7. Vang, Ophus (sammen med nr. 2 i 2den række). — 8. Løiten, Halsteinshof. — 9. Ringsaker, Hershaug. — 10. Dovre, Arnekleiv. — 11. Vaage, Sandbu (krog). — Vaage pgj. (krog og 2 af ringene forsynede med rembeslag). — 13. Faaberg, Gjettestad (fal). — 14. Vardal, Aalstad. — 15. Østre Thoten, Alfstad (fal, sammen med nr. 3 i 2den række). — 16. Jevnaker, Vesteren. — 17. Gran pgd. (fal, sammen (?) med nr. 4 i 2den række). — 18. Nordre Aurdal, Strand (eieendommelig ved, at den har en i bøilen fastsiddende krog). — 19. Hole, Hurum (krog). — 20. Hole, Borgen (fal). — 21. Norderhov, Heen (krog; sammen med nr. 5 i 2den række). — 22. Aal, Opsato. — 23. Hol, Villan (krog). — 24. Sigdal, Bø (?). — 25. Modum, Disen. — 26 og 27. Lier, Svere (begge med krog). — 28. Lier, Henum, Aarsb. 1871, 80 (krog?). — 29. Røken, Haaiem. — 30. og 31. Hurum pgj. — 32. Sæm pgj. — 33. Sæm, Kongsek. — 34. Sæm, Hesby (fal), Aarsb. 1873, 79. — 35. Stokke, Langelo (lænke med krog). — 36. Stokke, Lund. — 37. Stokke, Vølen. — 38. Sandehered, Fevang. — 39. S. st. (krog), Aarsb. 1873, 100. — 40. Hedrum, Vestrum (krog). — 41. Hedrum, Holm (fal; sammen med nr. 10 i 2den række). — 42. Hedrum (? „nær Larvik“), Aarsb. 1873, 72. — 43. Thjødling, søndre Kaupang (fal, sammen med nr. 9 i 2den række). — 44-46. Thjødling, nordre Kaupang, (sandsynligvis alle med

krøg, skjønt det kun bemerkes om det ene). — 47. og 48. Lardal, Tanum (det ene med krøg). — 49-52. Lardal, Skjerven (det ene med krøg, de 3 andre have maaske havt fal, hvis de overhovedet høre til dette slags redskaber). — 53. Antagelig fra Christiania eller Hamar stift (fal, maaske sammen med nr. 11 i 2den række). — 54. Gjerpen, Fossum (fal, sammen med nr. 12 i 2den række¹⁾). — 55. Saude, Roemheien (fal, sammen med nr. 13 i 2den række). — 56. Saude pgg. (fal, med nr. 14 i 2den række). — 57. Tinn, Havsten (fal). — 58. Silgjord, Nordgaarden (fal). — 59-61. Silgjord, Utgaarden. — 62. Laurdal, Aamdal (krøg? sammen med nr. 15 i 2den række). — 63. Vinje, Manaas (krøg). — 64. Hviteseid, prestegaarden. — 65. og 66. Hviteseid, Midtsund (begge med krøg). — 67. Hviteseid, Opsund. — 68. og 69. Nissedal, Mule (begge med krøg, og den ene synes at have en combination af krøg og fal, jf. Aarsb. 1874, 69). — 70. Rennebu, Voll (T. 1778, har nu hverken fal eller krøg). — 71. Rennebu, Hereim (tabt). — 72. Budviken, Vigdal (nu uden krøg eller fal, T. nr. 429). — 73. Frosta, Island (fal, med nr. 16 i 2den række). — 74. Skoegn, Valeim (krøg). — 75. Sparbuen, Nordgaard. — 76. Overhalven, Glømen (fal). — 77. Thronhjems stift? (fal, antagelig sammen med nr. 17 i 2den række).

II. Redskaber, bestaaende af en fal og en dermed øved en enkeltring eller en kjede af ringe forbunden krog: —

H. Ullensaker, Berg (sammen med nr. 4 i 1ste række²⁾). — 2. Vang, Ophus (sammen med nr. 7 i 1ste

¹⁾ I Gjerpen er der efter en usikker beretning (jf. Aarsb. 1870, 148) maaske fundet endnu et redskab af dette slags.

²⁾ Beskrivelsen, Aarsb. 1869, 106 er ikke tydelig, da det først siges, at det kun var et redskab; men naar det siden siges, at begge

række). — 3. Østre Thoten, Alfstad (sammen med nr. 15 i 1ste række). — 4. Gran, ukj. st. (sammen med nr. 17 i 1ste række). — 5. Norderhov, Heen (sammen med nr. 21 i 1ste række). — 6. Borre, Sæm (?) — 7. Stokke, Rensgaten. — 8. Sandehered, Fevang, Aarsb. 1874, 129. — 9. Thjødling, Kaupang (sammen med nr. 43 i 1ste række). — 10. Hedrum, Holm (sammen med nr. 41 i 1ste række). — 11. Christiania eller Hamar stift (maaske sammen med nr. 53 i 1ste række. — 12. Gjerpen, Fossum (sammen med nr. 54 i 1ste række), N. Fornl. 207 jf. Bergens museums katalog s. 134. — 13. Saude, Roemheien, (sammen med nr. 55 i 1ste række). — 14. Saude, ukj. st. (sammen med nr. 56 i 1ste række). — 15. Laurdal, Aamdal (sammen med nr. 62 i 1ste række). — 16. Frosta, Island, (sammen med nr. 73 i 1ste række). — 17. Thronhjems stift? (antagelig sammen med nr. 77 i 1ste række).

Af disse fortegnelser sees det, at der raader et meget merkeligt og usedvanligt forhold med hensyn til disse funds udbredelse over landet. Af den første klasse redskaber er der fundet 69 exemplarer paa østlandet (Christiania og Hamars stifter og Bratsbergs amt af Christiansands stift) og 8 i de indre bygder af Thronhjems stift, og af den anden klasse henholdsvis 15 og 2 i de samme strøg af landet, medens der af ingen af dem kjendes noget fund fra de øvrige 3 amter af Christiansands stift, hele Bergens, kystdistrikterne af Thronhjems stift eller Romsdals, Nordmøre og Fosens fogderier samt den ydre

skaft laa parallele, og krogen var hægtet ind paa 3 af de 4 ringe, maa der ved skaft vistnok forstaaes fale, og det hele opfattes som af mig; at begge redskaber saaledes fandtes sammenhæftede, er forevrigt et bevis mere for, at disse to arter af oldsager have hørt sammen i sin anvendelse.

del af Namdalen og heller ikke fra Nordland ¹⁾. En forklaring af dette forhold er selvfølgelig saa meget vanskeligere, som man ikke kjender disse redskabers bestemmelse og heller ikke har noget holdepunkt til at afgjøre, om de tilhøre nogen særegen periode af den yngre jernalder.

Blandt middelalderske sager som ere indkomne iaar, vil jeg nævne et par 2-armede alterstager af træ, ikke paa grund af deres verd i sig selv, da de ere af et temmelig simpelt og stilløst om end ganske eiendommeligt arbeide, men fordi de formentlig ere den eneste levning fra en for længe siden nedlagt kirke, Megaardens kirke eller kapel i Imsdalen i Snaasen. Den er sandsynligvis bleven nedlagt senest ved reformationens indførelse; thi i Reformatsen af 1586 nævnes foruden Kvam og Aal, som da bleve henlagte til Stod, ikke andre kirker i Snaasen end Vinje og Finlid (nordre). Vistnok anføres i Bruns Beskrivelse over Snaasen (Vidensk. Selsk. Srk. 19de Aarh. I s. 212) et diplom, hvorefter der „nogle aar“ før 1563 skulde være testamenteret jordegods til Megaards kirke, men det er vistnok tænkeligt, at der kan være skjænket gaver til den, efterat den ikke længer brugtes til gudstjeneste, saa meget mere som der er spor til, at der her som paa adskillige andre steder længe efter reformationens indførelse foregik en tilbedelse af St. Olav, der især

¹⁾ Allerede i 1866 gjorde hr. antikvar Nicolaysen (i fortalen til Norske Fornlevninger) opmærksom paa, at disse slags oldsager kun forekom paa østlandet og i Nordre Thronhjems amt; det har siden vist sig, at de ogsaa findes i Søndre Thronhjems amt; men forresten har det fuldstændigt bekræftet sig igjennem de mange senere fremkomne fund, at de udelukkende tilhøre indlandsbygderne og den del af kystlandet, som ligger østenfor grænsen mellem Nedenes og Bratsbergs amt.

var knyttet til en i nærheden fremspringende kilde ¹⁾. I nysnævnte Bruns Beskrivelse anføres nemlig et af N. Lund (sogneprest 1683—1695) optegnet sagn om, at kilden, der kaldtes St. Olavs, søgtes af mange syge mennesker, som der skulde være blevne hjulpne, ogsaa „efter den papistiske overtros afskaffelse“; endnu kort før hans tid kunde man der se mangfoldige krykker og stave. Han havde søgt at faa se kilden eller at faa noget vand af den, men man havde foregivet, at den var saa overvokset med mos, at den ikke kunde findes, maaske et tegn paa, at troen endnu ikke var uddød paa hans tid. Paa Bruns tid kunde der endnu sees nogle stene af kirkens mure.

En del af det for iaar af selskabet til archæologiske reiser bevilgede stipendium er efter direktionens beslutning bleven anvendt af mig til en undersøgelsesreise igjennem en del af Namdalen, nemlig Flatangers, Fosnes, Namsos, Overhalvens og Grongs prestegjelde; tiden strak dog ikke til for at gjennemsøge alle disse bygder fuldstændigt. Tidligere er der foretaget reiser i 1866 af ingénieur Meyer i Flatanger og Fosnes, i 1875 af student Undset i Flatanger, i 1868 og 1874 af mig i Overhalven og Grong (se „Aarsberetning“ 1866 og 1868, Vidsk. selskr. VIII, s. 3 ff. og 91 ff. ²⁾). Ved disse reiser i forbindelse med, hvad der tidligere var bekjendt, og som er meddelt i „Norske Fornl.“, haves der saa udførlige oplysninger om de faste fornlevninger, som findes i distriktet,

¹⁾ Fra forskellige bygder haves sagn om lignende tilbedelse af hellige steder i den reformerte tid, om ofringer af penge, som kastedes ned i undergjørende kilder osv. (se L. Daae, Norske Bygdesagn).

²⁾ Desuden har I. Undset i 1873 gennemreist Nære og Lekø, hvorunder han ogsaa berørte Flatanger (Indberetning i selskabets archiv).

at det ikke kunde ventes, at jeg iaar kunde finde særdeles meget nyt i denne retning, om jeg end har gjort enkelte supplerende optegnelser. Derimod lykkedes det mig ogsaa iaar at indsamle en del henliggende fund og at indhente en del oplysninger om forkomne gravfund, der tjene til at udvide det endnu temmelig tarvelige kjendskab til Namdalens archæologiske forhold.

I Flatanger¹⁾ undersøgte jeg som tidligere omtalt verkstedfundet paa Urdan. Paa en vestligere liggende mo mellem Hornes og Hasvaag findes en del langagtige grave af samme art som de paa Urdanbrekken. Paa Jessund findes en høi og lang jordvold, som i bygden antages for at være opkastet med menneskehaand; det er dog neppe tilfælde; paa gaarden er ellers fundet et siden tabt øxeblad af jern. Imellem denne gaard og Opland findes en del smaa gravhauger paa et jordstykke, som kaldes Trætenget. Haugene paa Vik danne 2 særskilte samlinger og udgjøre et temmelig betydeligt gravfelt. I en af dem var der i det sidste aar fundet et ildstaal med et stykke flint og et par heiner, i en anden en rund spende af bronce af sjelden form og nogle klinknagler, hvilke sager af gaardens eier blev givne til sel-

¹⁾ Den oprindelige form af navnet er rimeligvis *Flatangrar*, skjønt man fra c. 1450 i Aslaks jordebog (s. 86) finder Flatanger. Forklaringen af navnet frembyder vanskeligheder. Den sidste del betegner som bekjendt fjord eller fjordegn; tillægsordet har i ethvert fald ikke hensyn til landets natur, da det er et fuldstændigt fjeldlandskab. Den ydre del af fjordene i dette distrikt ligefra Oksbaasen til Utvorden udmerker sig imidlertid ved sin ualmindelige grundhed, hvorfor ogsaa seen her i høi grad er opfyldt af skjær og baaer. Dertil antager jeg at navnet har hensyn, saa at det altsaa betegner den grunde fjordstrækning, idet jeg dermed sammenligner Flatavad (nu Fladvad) i Sundalen, der ganske vist betegner det grunde vadested, modsat det ogsaa som navn forekommende Djupavad.

skabet. Dette gravfelt og de paa Gladsøen og paa Løfsnes ere de, som vilde være mest egnede for en planmessig udgravning i Flatanger, om der nogensinde bliver anledning til at faa en saadan udført. Paa Løfsnes blev 2 hauger for omtr. 20 aar siden udjevnedede af eieren; i den ene havde han dybt paa bunden fundet en stolpe og 2 sammenstødende vægge af en firkantet kiste (?) af træ; efter andres beretninger skulde der tillige være fundet sager af sølv, deriblandt antagelig en spende. Blandt de nordligste af de mange hauger paa gaarden findes en meget lav, brolagt med stene i kredse, noget lignende de brolagte ringe fra ældre jernalder. Fremdeles maa nævnes 2 hauger af sand og sten, omgivne af myr, paa Trefjord, og 4 hauger, 2 aflange og 2 runde paa Stamnes, om hvilke jeg ikke har fundet nogen tidligere optegnelser.

I det hele maa Flatanger siges at være temmelig rigt paa gravhauger; dog kjendes der endnu kun faa fund fra jernalderen fra dette prestegjeld: fra ældre jernalder kjendes intet, fra yngre 5, hvoraf 3 fra gravpladsen paa Vik (T. 1565—67, 1703—5 og 1706—7), 1, der sandsynligvis ogsaa er fra denne tid, fra Jessund (mundbid, sverd og flere jernsager) og 1 fra Haastad (stenkjedel¹⁾).

I Fosnes pgj. gjennem søgte jeg fornemmelig Jøen. Paa pladsen Leirbekken under Fosnesgaard var fundet en beltesten af kvarts og i en halv udkastet stenrøs et sverd af jern (y. j.); jeg erhvervede begge for samlingen. Paa pladsen Leite var fundet et antal af de ovale stene med fure omkring efter længden, der ofte forekomme i større samlinger især ved kysten (jf. „Aarsb.“ 1873 s. 41, nr. 29); 4 temmelig store havde endnu i behold og foræredes til samlingen, men ere endnu ikke indkomne. Paa en 3die plads var der fundet en gjenstand

¹⁾ Undsets Indberetning 1873.

af jern, efter beskrivelsen rimeligvis en skjoldbule, men den kunde ei findes frem, da manden ei var hjemme. Ved Fosnes gaard findes der 2 temmelig store hauger vestenfor husene, som ikke ere omtalte i tidligere beretninger. Paa Dun var i et grustag fundet en enkelt skaal-spende af bronze af en af de ældste former; den blev skjænket til samlingen. Paa Hov er der for længere tid siden gjort et fund fra y. j. i en haug med ubrændt lig bestaaende af vaaben af jern, som ere tabte, og en samling glasperler, som indkom til universitetets samling (C. 2634). Paa en plads under gaarden nær søen, hvor der er en større gravplads (Aarsb. 1866, 27), har man for lang tid siden udgravet en del hauger, hvorved man fandt nogle sager af jern, som bleve opsmedede, deriblandt nogle øxer, saaledes sandsynligvis fra y. j. I den lige i nærheden liggende gravplads paa Smaaengen eller Smaahaugan under Sandviken (anf. sted s. 26) havde manden ved at udjevne en haug fundet en stenkjedel og en rød perle, altsaa fra y. j.; fundet var gaaet tabt. I en anden haug var fundet et ubrændt lig. Paa Tranaas findes foruden de i Aarsb. anf. st. nævnte hauger flere temmelig smaa, deriblandt nogle stenrøser. Denne samling hauger tilligemed de 2 ovenfor nævnte ere i dette prestegjeld de, som især synes at kunne egne sig til en planmæssig undersøgelse. Fra Fosnes prestegjeld kjendes nu af fund fra ældre jernalder den ovenfor omtalte beltesten fra Leirbekken og sandsynligvis en lignende fra Aarnes paa Otterøen (ifølge indberetning af 1873 af J. Undset i selskabets archiv); fra yngre jernalder kjendes 5 sikre og 2 usikre fund, nemlig: 2 (1?) fra Fosnes, 1 fra Dun, 2 (1?) fra Hov, 1 fra Sandviken og 1 fra Seierstad (enegget sverd og 2 øxeblade, T. 416—18).

Fra Namsos pgj., der hidtil har vist sig meget fattigt paa oldsager, erhvervede jeg ingen nye oplysninger

af betydning. Foranlediget ved en, som det viste sig, upaalidelig meddelelse om et større fund, der skulde være gjort ved Bangsund, gjorde jeg en reise derved. Jeg havde der anledning til at se et eksempel paa, hvor lidet endda Indredepartementets circulære af 29de juni 1871, hvorved veilovens bestemmelse om grustag i gravhauger indskjærpes, paa enkelte steder respekteres af veivæsenet. I den sidste tid er her igjen en af de paa denne gaard liggende hauger bleven udgravet til veifyld, ved hvilken anledning der er bleven fundet en hel del brændte ben, men ingen oldsager. Fra hele prestegjeldet kjendes ikke flere sikre oldfund end de 2 af mig i Vidsk. selsk. skr. 1874 omtalte fra Bangsund, der begge maa henføres til yngre jernalder.

I Overhalvens ¹⁾ pgj. erhvervede jeg et nyt yngre jernalders fund fra Foss, bestaaende af et sverd og et øxeblad, fundne uden iagttagelse af ben eller kul i en udjevnet haug; paa gaarden findes endnu en større haug. Overhalven er i det hele rig paa gravhauger, især den nordre side, men længere oppe ogsaa sydsiden. Som større gravpladse kunne især fremhæves de paa Hunn, Selegg og Fugleim. Herfra kjendes ogsaa adskillige fund af oldsager fra jernalderen, hvoraf dog en betydelig del er gaaet tabt, men udelukkende fra dens yngre periode. De bekjendte fund ere følgende: 1. Hunn: sverd-

¹⁾ Navnet har som bekjendt sin oprindelse af det gamle Efri hálfu («den øvre halvdel» af Namdalen, eller Overhalven og Grong, modsat «hin ytri hálfu» eller sødistrikterne). Lv er rimeligvis tidligt gaaet over i udtalen til et mouilleret ll, hvilket senere gav anledning til den urigtige skrivemaade Overhalden (som allerede findes i en «Nummedals Lehns Beskrivelse af 1597» udgivet, men som det synes paa en lidet paalidelig maade, i Vidsk. selsk. skr. D). I den nyeste tid, efterat navnets oprindelse igjen er bleven bekjendt, er der fremkommet en ny skrivemaade, Overhalvden, der ligefrem er en sproglig umulighed.

hjalte af bronze (C. 4448, afbildet i Aarsb. 1868 fig. 40), øxeblad, spydspids m. m. af jern (T. 313—15); 2. Hunn: baadsøm og bolter „fundue i flere hauger“ (tabt, se Fornl. 665); 3. Glømen: bøiledannet redskab med ringe af jern (tabt); 4—6. Vibstad: 3 forskellige fund af jernsager (Vidsk. selsk. skr. 1884 s. 10); 7. Voll: enegget sverd, spydspids og øxeblad af jern (T. 1176—79); 8. Voll: ualmindelig rigt fund af vaaben, redskaber, kar osv., fundet i en haug med gravkammer af heller og ubrændt lig (T. 1180—1209); 9. Bjørnes: brudstykker af vaaben og smykker tilligemed klinknagler fra en haug, hvori der syntes at have været nedlagt en baad (T. 1289—96); 10. Foss (se ovenf); 11. Risstad, klinknagler (Aarsb. 1868, 179)¹).

Af Grongs prestegjeld gjønnemsøgte jeg fornemmelig Høilandets sogn, der geografisk nærmest hører til Overhalven. Af nye fund erhvervede jeg kun et enegget sverd fra y. j., fundet paa Eidsmoen i et hellesat kammer i en endnu ikke fuldstændig udgraven stenrøs. Derimod fik jeg efterretning om flere hidtil ubekjendte fund, der rimeligvis alle ere tabte. Paa Eid er saaledes for længere tid siden funden et sverd og en sax af jern, paa Eidsmoens seter et sverd af jern og knap (?) dertil af bronze, paa Brynnmoen en skaalspende og jernsager, paa Flak skaalspender, paa Kjølstad en øxe af jern. Foruden de 6 her opregnede fund ere tidligere følgende bekjendte²): 7. Tyldan, lerurner og jernsager (tabt); 8. Brynnbo, sverd af jern (tabt); 9. Kjøglum, øxeblad, kniv og sigd af jern (tabt); 10. Rønstad, skaalspende og lige-armet spende af bronze (T. 1373—74); 11. Skarland, vaaben og redskaber af jern (tabte); 12. Flot, skaalspende af bronze, sverd (tabte) og øxeblad af jern (T. 1372);

¹) I 1877 er derhos indkommet et fund fra Skjeldbred af en spydspids og et øxeblad af jern.

²) Se N. Fornl. 668, Aarsb. 1868 s. 180, Vidsk. selsk. skr. 1874 s. 9.

13. Øie, skaalspende af bronze (T. 1375); 14. Almaas, øxeblad, sverdknap og spydspids af jern (tabte); 15. Grongstad, spydspids af jern (tabt). Der er intet andet sogn i Namdalen, hvorfra der kjendes saa mange fund fra jernalderen; de, som ere bevarede, høre alle til dens yngre periode, og af de tabte er der intet uden maaske det fra Tyldan, som kunde formodes at hidrøre fra den ældre. Især karakteristisk er den hyppige forekomst af skaalspender ¹⁾.

Den øvrige del af Grongs prestegjeld, som tiden kun tillod mig at gennemreise ganske flygtigt, og hvor jeg ikke kom til kundskab om nogen nye fund, viser i de hidtil bekjendte den samme karakter som den øvrige del af dalen. Af de bekjendte fund hører kun 1. fra Sklet (en fingerring af guld, T. 1155), til ældre jernalder; fra yngre jernalder kjendes derimod fund fra: 1. Føinem, sverd, spydspidser, øxeblad og klinknagler af

¹⁾ Af ovale skaalspender af bronze kjendes der i det hele fra Thronhjems stift 96 fund, hvorved 2 af samme type, fundne sammen, ere regnede som et fund; antallet af enkelte fundne exemplarer er 138. Til disse kunne desuden endnu med sandsynlighed regnes 10 fund (15 exemplarer), der findes i selskabets samling, men om hvis findested katalogen ingen oplysninger indeholder, om det end er muligt, at enkelte af dem kunne være indbragte fra andre egne af landet. Af disse 106 par have 50 dobbelt, 41 enkelt plade, for de øvriges vedkommende er deres beskaffenhed ubekjendt. Af de fund, som kunne henføres til bestemt sted, falder over halvdelen eller 56 paa nordre Thronhjems amt, der er rigere end noget andet amt i landet paa fund af disse spender. Med hensyn til kildestederne henvises til Nicolaysens ovenfor citerede Register; men til de der opregnede maa foruden de iaar tilkomne desuden føies: Bjørnør, Hosen, 1 par (I. Undset, indberetning 1873 i selskabets archiv), Nærø, Sandnes, 1 par (s. st.), Nærø, Val, 1 par (s. st.), Kolvereid, Saur, 1 par (Vidsk. selsk. skr. 1874), ligesom de som fra ukjendte findsteder opførte T. 200. 201. 705. 735 maa henføres, de 2 første til Frosta, de øvrige til Opdal.

jern, — 2. Værem (?), hein, — 3. Homo, sverd, spydspidser
 øxeblad af jern, — 4. Tømmeraas, et par enkelte skaal-
 spender og en bøilespende af bronze og stykke af en
 kjedel af jern. De tabte fund fra Veiem, Valdskro, Sem
 (N. Fornl. 666 f.) og Nes (Vidsk. selsk. skr. 1874) børe
 ogsaa efter al sandsynlighed til samme periode.

Af de 3 nordligste prestegjeld i Namdalen, Nærø,
 Kolvereid og Leka, havde det været min agt at gjennem-
 reise ialfald det første; men tiden strak ikke dertil. For
 at fuldstændiggjøre den archæologiske oversigt over hele
 det gamle Naumdalen vil jeg imidlertid dog her give en
 kort udsigt over de oldfund fra jernalderen, der hidtil
 kjendes derfra. Fra Nærø kjendes i det hele 24 fund,
 hvoraf 11 ere bevarede i samlinger, resten tabt, fra føl-
 gende steder: Hundhamer, Torland, Val, Stenvik, Sand-
 nés, Lundring, Hestø, Kraakø, Løvø (2), Ryom (7), Vike-
 stad (3), Sul, Kvalfjord (2) og Urdsund ¹⁾. De bevarede
 af disse fund ere samtlige fra yngre jernalder, og det
 samme kan ogsaa med vished siges om en stor del af
 de tabte, medens intet af dem med sikkerhed kan hen-
 føres til ældre jernalder. — Fra Kolvereid prestegjeld
 kjendes kun 2 fund, fra Gjerdingen og Saur, begge fra
 yngre jernalder. — Fra Leka kjendes et fund fra Klun-
 gervik, 3 fra Skjeid, 2 fra Madsø, samtlige fra yngre
 jernalder; fra den ældre haves en brøcespender fra Ste-
 ne, ligesom 2 fund af perler fra ukjendt sted i Loranges
 katalog over Bergens Museums samling (s. 112) ere hen-
 førte til denne periode, men dog neppe med afgjørende
 grunde.

Det sees saaledes, at blandt hele det temmelig bety-
 delige antal af fund fra jernalderen, som kjendes fra

¹⁾ Om de tabte fund findes oplysninger i N. Fornl. og Undsets reise-
 beretning af 1873 i selskabets archiv.

hele Namdalen, er der kun 3, som med sikkerhed kunne henføres til dens ældre afsnit: Sklet i Grøng, Fosnes i Fosnes og Stene paa Leka; dertil kommer 3 usikre: Aar nes i Fosnes og de 2 nysnævnte fra Leka. Dette forholdsviis saa ringe antal af oldfund fra den ældre jernalder er tilvisse meget merkeligt; men det vilde dog utvivlsomt være forhastet at antage, at man i antallet af fund fra begge perioder ogsaa har en betegnelse for forholdet mellem den udbredelse og udvikling, som bebyggelsen har havt i Namdalen i hver af de to perioder. Det maa nemlig erindres, at saa godt som alle kjendte fund fra disse bygder ere mere og mindre tilfældige fund, og at rationelle grävninger, hvorved en stor del af de ældre jernalders fund, som høves fra de søndenfor liggende strøg, Indhered og Fosen, ere fremkomne, slet ikke ere foretagne her. Ser man hen til stedsnavnene, som, hvor lidet bearbejdet dette stof end er, dog vel maa siges at kunne give nogle støttepunkter ved siden af de archæologiske hjælpemidler til at dømme om befolkningens udbredelse i de forskjellige dele af den forhistoriske tid, kan man ved dem vistnok ledes til den formodning, at større strøg ikke ere blevne befolkede før den yngre jernalders bebyggelse f. ex. Namsens dal nedenfor Skage og paa sydsiden maaske endnu en mil længere op samt hele Høilandets sogn, og tillige til den antagelse, at i de fleste strøg bebyggelsen er bleven meget sterkere i de sidste hundredaar af hedendommens tid; men paa den anden side er der en hel del navne baade i søbygderne (som Jøen med navnene Hov, Dun og Stene) og i Namsdalen ovenfor Skage og især mellem Raneims og Grougs kirker, der synes at vise tilbage til den ældre periode¹⁾.

¹⁾ Jeg henviser herom til min afhandling i Hist. Tidsskrift I om stedsnavnene i Helgeland.

Det er desværre ogsaa for fremtiden liden udsigt til, at der vil blive nogen anledning til planmessige undersøgelser af nogen del af de mange samlinger af gravhauge i Namdalen. Derimod kan det sikkert ventes, at de gjentagne reiser i archæologisk øiemed, som nu ere foretagne i de fleste bygder af fogderiet, ville have den virkning, at de tilfældige fund, som for fremtiden gjøres, i større udstrækning og paa bedre maade blive bevarede og indbragte til samlingen, idet baaede kundskaben om oldsagers betydning derved er bleven mere udbredt blandt den almindelige mand, og det kan antages, at der i hver bygd vil være nogle mænd, der ville have øie med de fund, som gjøres, og bidrage til, at de kunne blive sikrede for samlingen. Heri ligger en væsentlig del af disse reisers betydning.